

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

Beograd, 6. novembar 2012.

IZVEŠTAJ O PODOBNOSTI TEME, KANDIDATA I MENTORA ZA IZRADU
DOKTORSKE DISERTACIJE *Istorija i fikcija u romanima Kazua Isigura,*
KANDIDATKINJE Zlate Lukić

1. PODACI O KOMISIJI

- 1) Datum i organ koji je imenovao komisiju:

27. mart 2012, Nastavno-naučno veće Filološkog fakulteta u Beogradu

- 2) Sastav komisije:

1. dr Zoran Paunović, redovni profesor za užu naučnu oblast Engleska i američka književnost (2006), Filološki fakultet u Beogradu;
2. dr Aleksandra Jovanović, docent za užu naučnu oblast Engleska i američka književnost (2007), Filološki fakultet u Beogradu
3. dr Biljana Dojčinović, vanredni profesor za užu naučnu oblast Engleska i američka književnost (2009), Filološki fakultet u Beogradu

2. BIOGRAFIJA KANDIDATA

Kandidatkinja je diplomirala na Odseku za engleski jezik i književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu 2008. godine. Stručno usavršavanje nastavila 2009/2010. godine, upisavši doktorske studije – modul engleska književnost, na istom fakultetu. Od 2008. godine radi u Udruženju banaka Srbije kao pismeni i usmeni prevodilac za engleski jezik, stručni saradnik i inokorespondent. Od 2011. godine članica Srpskog prevodilačkog udruženja. Sem prevodilaštva, šire oblasti interesovanja su joj moderni britanski roman, američka književnost, postkolonijalna književnost i studije kulture.

3. BIBLIOGRAFIJA KANDIDATA

- 1) Lukić Z., 2011, Human Condition in Kazuo Ishiguro's *Never Let Me Go*, Philologija, br. IX, pp.123-133, Filološki fakultet, Beograd
(Dostupno na: http://www.philologia.org.rs/Files/broj_9.pdf)
- 2) Lukić Z., 2011, Naratološki aspekti u romanu *Ostaci dana* i pripovetkama *Nokturna* Kazua Išigura, Filolog, br. 4, str. ...Filološki fakultet, Banja Luka
- 3) Lukić Z., 2011, Distopijkska vizija u Išigurovom romanu *Ne daj mi nikada da odem*, Komunikacija i kultura online, godina II, broj 2, str. 401-412.
(Dostupno na: <http://www.komunikacijaikultura.org/KK2/KK2Lukic.pdf>)
- 4) Lukić, Z. Književnost i istorija od Aristotela do istoriografske metafikcije. Rad prihvaćen za objavljivanje u časopisu *Nasleđe*.

4. OCENA DA JE KANDIDAT PODOBAN DA RADI DISERTACIJU

Uvidom u biografiju i bibliografiju kandidatkinje, Komisija je zaključila da kandidatkinja ispunjava sve uslove za izradu disertacije. Objavljeni radovi Zlate Lukić u najvećoj meri bave se upravo tematikom koja preovladava i u predloženoj doktorskoj disertaciji.

5. OCENA PODOBNOSTI PREDLOŽENOOG MENTORA

Za mentora je predložen dr Zoran Paunović, redovni profesor Filološkog fakulteta, Odsek za anglistiku. Bibliografija prof. Zorana Paunovića, pored ostalog, obuhvata i sledeće radove, bliske i srodne kontekstu teme koju predlaže Zlata Lukić:

1. Džejms Džojs, *Uliks* (prevod, komentari i pogovor), prvo izdanje CID, Podgorica, 2001; drugo izdanje Geopoetika, Beograd, 2003.

2. *Istorija, fikcija, mit (Eseji o angloameričkoj književnosti)*, Geopoetika, Beograd, 2006, 215 str.
3. *Gutači blede vatre (Američki roman Vladimira Nabokova)* Prosveta, Beograd, 1997, 400 str.
4. "Tmina i svetlost *Srca tame*" (pogovor knjizi: Džozef Konrad, *Srce tame*, Stilos, Novi Sad, 2002.
5. "Glasovi epohe", *Zbornik Matice srpske za književnost i jezik*, knjiga 52 (2004), sveska 1, Novi Sad, 2004, str.226-228.

Komisija smatra da prof. dr Zoran Paunović ispunjava sve uslove za mentora ove doktorske disertacije Zlate Lukić.

6. OCENA PODOBNOSTI TEME

1) Ocena formulacije naziva teze (naslova)

Komisija zaključuje da je radni naziv teze *Istorija i fikcija u romanima Kazua Išigura* prikladan i da dobro reprezentuje suštinu predloženog istraživanja.

2) Ocena predmeta (problema) istraživanja:

Opis teme:

U svom temeljno argumentovanom i iscrpnom obrazloženju, kandidatkinja ukazuje na značaj pisca i teme kojima namerava da se bavi u doktorskoj disertaciji. Kazuo Išiguro (1954 –), britanski pisac japanskog porekla, svetsku slavu stekao je svojim romanima *Bledi obrisi brda* (1982), *Slikar prolaznog sveta* (1986), *Ostaci dana* (1989), *Bez utehe* (1995), *Kad smo bili siročad* (2000) i *Ne daj mi nikada da odem* (2005), i već decenijama je jedan od najznačajnijih romanopisaca u savremenoj engleskoj književnosti. Iako njegov opus pretežno čine romani, na početku svoje uspešne karijere, kao mlad i neafirmisan pisac, Išiguro je objavio i nekoliko zapaženih kratkih priča, od kojih se izdvaja „Porodična večera“. Posle niza uspešnih romana i pauze od četiri godine, Išiguro se vraća pripovetkama objavivši 2009. godine zbirku pod nazivom *Nokturna* –

Pet priča o muzici i sutoru. Ipak, imajući u vidu da pripovetke nisu toliko relevantne za predloženu temu, u okviru ove disertacije, kako je to definisano i u njenom nazivu, kandidatkinja namerava da se usredsredi samo na Išigurove romane.

U svakom od ovih romana, Išiguro se bavi svevremenim temama ljubavi, lične slobode i sreće, osvrćući se pritom na prelomne životne odluke, nezaustavljivo proticanje vremena i nepouzdanost sećanja. U većini svojih romana, on takođe dotiče ideju da navike, obrasci ponašanja i društvene uloge u krajnjoj liniji definišu čovekovo biće. Upravo zahvaljujući ovakvom bogatstvu tema koje obrađuju, Išigurova dela od početka privlače pažnju kritičara, te su predmet sveobuhvatne, uglavnom pozitivne kritike sa raznih aspekata. Kritičare poput Jelene Spasić, Ketlin Vol (Kathleen Wall) i Dejvida Lodža (David Lodge) privukao je narativni aspekt, odnosno šema pripovedanja koja se u skoro svim Išigurovim romanima ponavlja, uz svojevrsne specifičnosti i varijacije. Ovu tematiku detaljno i sistematicki obrađuje upravo Jelena Spasić u svojoj studiji *Bledi obrisi sećanja*. Ostali kritičari koncentrišu se na pojedinačne romane, tumačeći ih svaki u svom ključu, te tako Emili Kapo (Emily Cappo) govori o represiji i otuđenju u romanima *Kad smo bili siročad* i *Ne daj mi nikada da odem*, Majkl Mor (Michael Mohr) i Martin Puhner (Martin Puchner) obrađuju temu izostale pobune takođe u romanu *Ne daj mi nikada da odem*, dok Sintija Vong (Cynthia Wong) celu priču zaokružuje u svojoj obuhvatnoj studiji o Kazuu Išiguru u kojoj svakom romanu posvećuje zasebno poglavlje.

Složeni odnos istorije i fikcije jedna je od tema o kojoj diskusija nikada ne prestaje, i koja sa pojavom postmodernizma postaje dodatno problematizovana. Ova tema se, u kontekstu Išigurovih romanova, u delima kritičara pominje tek usputno, iako svakako ima potencijala da se znatno detaljnije istraži i ilustrije na brojnim primerima, te je upravo zato ona i postavljena u središte predložene disertacije.

3) Bibliografija preliminarnih istraživanja

Kandidatkinja je priložila bibliografiju od 50 bibliografskih jedinica relevantnih za istraživanje. Ovde navodimo neke od najznačajnijih:

Primarna literatura

1. Ishiguro, K. 1982. *A Pale View of the Hills*. London: Faber and Faber.

2. Ishiguro, K. 1986. *An Artist of the Floating World*. London: Faber and Faber.
3. Ishiguro, K. 1989. *The Remains of the Day*. London: Faber and Faber.
4. Ishiguro, K. 1995. *The Unconsoled*. London: Faber and Faber.
5. Ishiguro, K. 2000. *When We Were Orphans*. London: Faber and Faber.
6. Ishiguro, K. 2005. *Never Let Me Go*. London: Faber and Faber.
7. Ishiguro, K. 2000. *Kad smo bili siročad*. Prevela: Vesna Valenčić. Rijeka: Leo komerc.
8. Išiguro, K. 1991. *Slikar prolaznog sveta*. Prevela: Gordana B. Todorović. Beograd: Srpska književna zadruga.
9. Išiguro, K. 2003. *Bez utehe*. Preveo: Nenad Tomović. Beograd: Plato.
10. Išiguro, K. 2009. *Ostaci dana* (prevela Gordana Velmar-Janković). Beograd: Dereta.
11. Išiguro, K. 2009. *Ne daj mi nikada da odem*. Prevela: Ljiljana Marković. Beograd: Plato.

Intervjui sa Kazuom Išigurom

12. Hogan, R. 2000. Interview with Kazuo Ishiguro. *Beatrice Interview*.
<<http://www.beatrice.com/interviews/ishiguro/>> (datum pristupa: 12.03.2010.)
13. Ishiguro, K. n.d. Interviewed in *Bookbrowse*.
<http://www.bookbrowse.com/author_interviews/full/index.cfm/author_number/477/Kazuo-Ishiguro> (datum pristupa: 12.01.2011.)
14. Richards, L. 2000. An Interview with Kazuo Ishiguro. *January Magazine*.
<<http://www.januarymagazine.com/profiles/ishiguro.html>>
(datum pristupa: 12.03.2010.)
15. Shaikh, N. 2000. Kazuo Ishiguro's Interior Worlds. *Asia Source*.
<<http://www.asiasociety.org/arts-culture/literature/kazuo-ishiguros-interior-worlds>> (datum pristupa: 12.03.2010.)

Literatura za teorijski deo o istoriji

16. Bart, R. 2005. Diskurs istorije. Prevod sa francuskog: Marija Panić. *Txt.*, br. 9/10, str. 38-44.
17. Cohn, D. 1989. Fictional versus Historical Lives: Borderlines and Borderline Cases. *The Journal of Narrative Technique*. Vol. 19, No. 1, pp. 3-24.
<http://www.jstor.org/stable/30225232> (datum pristupa: 02.03.2011.)
18. Cohn, D. 1990. Signposts of Fictionality – A Narratological Perspective. *Poetics Today*, Vol. 11, No. 4, pp. 775-804. <http://www.jstor.org/stable/1773077> (datum pristupa: 03.04.2011.)
19. Doležel, L. 2003. Fikcionalna i istorijska pripovest: u susret postmodernističkom izazovu. Prevod sa engleskog: Vesna Bogojević. *Txt.*, br. 3/4, str. 63-81.
20. Hačion, L. 1996. *Poetika postmodernizma: istorija, teorija, fikcija*. Preveli: Gvozden Vladimir, Stanković Ljubica. Novi Sad: Svetovi.
21. Hutcheon, L. 1988. *A Poetics of Postmodernism – History, Theory, Fiction*. New York/London: Routledge
22. Kermode, F. 1968. Novel, History and Type. *NOVEL: A Forum on Fiction*. Vol. 1, No. 3, pp. 231-238. <http://www.jstor.org/stable/1345163> (datum pristupa: 30.08.2011.)
23. Kvas, K. 2009. Uslovi istinitosti pesničkog dela. *Anal Filološkog fakulteta*, Beograd: Univerzitet u Beogradu – Filološki fakultet, Knjiga XXI, str. 9-19.
24. Lange, V. 1969. Fact in Fiction. *Comparative Literature Studies*. Vol. 6, No. 3, Special Issue on the Art of Narrative, pp. 253-261.
<http://www.jstor.org/stable/40467830> (datum pristupa: 30.08.2011.)
25. Marčetić, A. 2009. *Istorija i priča*. Beograd: Zavod za udžbenike.
26. Stević, A. 2005. Dva diskursa o književnosti i istoriji. *Txt.*, br. 9/10, str. 3-8.
27. White, H. 1973b. *Metahistory – The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
28. White, H. 1987. *The Content of the Form – Narrative Discourse and Historical Representation*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
29. Spasić, J. 2007. *Bledi obrisi sećanja – Pripovedač i priča u romanima Kazua Ishigura*. Sremski Karlovci: Kairos.
30. Wong, C. F. 2005. *Kazuo Ishiguro*. Second Edition. Tavistock/Devon: Northcote House Publishers Ltd.

7. Ciljevi istraživanja, plan rada, metode i očekivani rezultati

Međusobni odnos književnosti i istorije predstavlja izuzetno kompleksno pitanje koje kroz vekove intrigira teoretičare književnosti, istoričare, estetičare umetnosti i filozofe podjednako. Naime, ovim problemom svi oni bave se od davnina, te je tako još u antici Aristotel, upućujući implicitnu kritiku teorijskim stavovima svoga učitelja Platona, uočio potrebu da definiše razliku između poezije i istorije. Ovoj problematici vraćaju se i mnogi drugi mislioci, koji joj prilaze sa različitim strana i tumače na osnovu različitih metodologija, te se otuda u teoriji možemo susresti sa različitim nazivima za koncepte u središtu ovog poređenja. Tako govorimo o priči, fikciji, fikcionalnom narativu, fikcionalnoj pripovesti ili pripovednom diskursu, na jednoj strani, odnosno faktualnom, istinitom, istorijskom diskursu ili pripovesti, na drugoj strani, pri čemu suština problema ostaje ista.

Prateći hronologiju tumačenja pomenutog odnosa, u teorijskom uvodu u ovu disertaciju kandidatkinja će se osloniti na stavove nekolicine teoretičara – Platona i Aristotela, Rolana Barta (Roland Barthes), Dorit Kon (Dorit Cohn) i Lubomira Doležela, ali i istoričara Hejdene Vajta (Heyden White). Teorijski uvod biće zaokružen naglaskom na koncept istoriografske metafikcije koji razvija Linda Hačon u svojoj studiji *Poetika postmodernizma – istorija, teorija, fikcija*, i na to kako se u okvirima ove teorije tretira odnos fikcije i istorije.

Kao glavna pitanja relevantna za ovu temu, Hačonova navodi objektivnost istorijskog saznanja, problem referencijalnosti i reprezentacije, intertekstualnu prirodu prošlosti, kao i ideološke implikacije pisanja o istorijskim događajima (Hutcheon, 1988: 117). Ideja istoriografske metafikcije leži u potrebi da nam ukaže na mogućnost postojanja novih načina viđenja događaja, kao i na neophodnost prihvatanja različitih gledišta, od kojih svako vodi ka podrivanju konačnosti istorijskog saznanja, ali istovremeno i ka otkrivanju novih istina putem svežih interpretacija.

Idejni cilj istraživanja koje će biti obavljeno u okviru ove disertacije biće pokazivanje da se tema istorije, na ovaj ili onaj način, provlači u svih šest Išigurovih romana. Istoriju, u njenom međusobnom odnosu prema fikciji, kandidatkinja će

posmatrati s raznih aspekata, ali će naglasak staviti na mesto i tumačenje istorije u postmodernizmu, naročito na postulate istoriografske metafikcije Linde Hačon, koju ona izlaže u svojoj, gore već pomenutoj, studiji. Cilj je, dakle, da se pokaže kako Išiguro, na suptilan način, ukazuje na uticaj koji istorija ima na takozvanog „malog“ čoveka, na odnos opšte istorije i lične čovekove istorije, ali i na činjenicu da istorija kao takva nikada ne može biti potpuno objektivna ni pouzdana.

Kada je reč o samim romanima, istorija u njima svakako igra značajnu ulogu, iako nije stavljeni u prvi plan, već se suptilno provlači kao nezaobilazna podloga opisanih događaja, bez kojih bi Išigurovi romani nesumnjivo izgubili značajnu dimenziju. Konkretno, Drugi svetski rat figurira kao glavni istorijski događaj koji je obeležio 20. vek, i koji, kao svojevrsna prekretnica ima nemerljive posledice ne samo na globalnom društvenom nivou, već i na nivou pojedinca. Išigurov cilj i jeste da, kroz priče svojih glavnih likova (koji su uvek naratori u prvom licu), pristupi istoriji iz jedne drugačije perspektive, sa željom da, za promenu, stavi naglasak na uticaj koji značajni istorijski događaji imaju na običnog čoveka. Tako u skoro svim romanima pratimo koje je promene Drugi svetski rat doneo i kako su se pojedinci, sa manje ili više uspeha, tim promenama prilagodili. U prva dva romana, *Bledi obrisi brda* i *Slikar prolaznog sveta*, Išiguro radnju smešta u posleratni Japan, i kroz životnu priču jedne imigrantkinje i jednog umetnika, uspeva da izrazi svu strahotu ratnog vihora bez ijedne eksplicitne scene stradanja. S druge strane, u Išigurovom remekdelu *Ostaci dana*, upoznajemo posvećenog batlera Stivensa, čija je lična tragedija u verovanju da je celog života podržavao pravu stvar, i u razočaranju kada shvata da je njegov doprinos toku istorije zapravo ništavan. Osim Drugog svetskog rata i nuklearne bombe bačene na Hirošimu i Nagasaki, od istorijskih događaja koje Išiguro obrađuje jeste i rat između Kine i Japana, kao podloga za roman *Kad smo bili siročad*.

Ipak, treba još jednom naglasiti da disertacija treba da pokaže kako Išigurovi romani ne spadaju u žanr istorijskih, uprkos činjenici da istorija u njima igra nemerljivu ulogu. Istorija je, naime, u njima prisutna, ali nenametljiva. Provlači se kao potka koja je neraskidivo povezana sa životnim pričama Išigurovih junaka. Ovakav Išigurov pristup odražava i predstavlja odličnu ilustraciju tipičnog shvatanja istorije u postmodernizmu, predstavljenog u uvodnom, teorijskom poglavlju.

Okvirni sadržaj po poglavljima osmišljen je na sledeći način:

- Prvo poglavlje predstavljalo bi svojevrstan teorijski uvod u čitavu priču, uz prikaz osnovnih postulata istoriografske metafikcije, i bavljenje temama nepouzdanosti istorije i objektivnog istorijskog znanja, pluralizma istina u postmodernizmu, tekstuallnog karaktera istorije, različitih perspektiva.
- U nastavku će svakom romanu biti posvećeno zasebno poglavlje (ukupno šest romana, odnosno šest poglavlja) u kome će se razmatrati način na koji se pristupa problemu istorije u tom konkretnom romanu (kako je obrađena tema istorije, koja je osnovna ideja, šta nam Išiguro suptilno sugerise o istoriji, odnos likova i istorije).
- Na kraju će uslediti zaključna razmatranja, uz eventualno poređenje i povlačenje paralela između pojedinih Išigurovih romana obrađenih u prethodnim poglavljima.

Priloženi plan rada i opsežna početna radna bibliografija dodatno svedoče o temeljnoj pripremljenosti kandidatkinje za rad na izradi doktorske disertacije.

8. ZAKLJUČAK

Na osnovu navedenih podataka o kandidatkinji, Komisija zaključuje da je Zlata Lukić podobna za izradu doktorske disertacije.

Na osnovu postavljenih ciljeva i očekivanih rezultata, Komisija zaključuje da je predložena tema podobna za izradu doktorske disertacije u oblasti engleske i američke književnosti.

Na osnovu navedenih podataka o mentoru, Komisija zaključuje da je dr Zoran Paunović podoban za mentora predložene doktorske disertacije.

Na osnovu iznetog, Komisija predlaže Nastavno-naučnom veću Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu da doneše pozitivne ocene o podobnosti kandidatkinje Zlate Lukić i predložene teme doktorske disertacije *Istorija i fikcija u romanima Kazua Išigura*, a da se za mentora imenuje dr Zoran Paunović, redovni profesor Filološkog fakulteta u Beogradu.

dr Zoran Paunović, red. prof.

dr Biljana Dojčinović, van. prof.

dr Aleksandra Jovanović, docent